

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 8. maja 2013*

„Prosto gibanje oseb — Uredba (EGS) št. 1612/68 — Člen 12 — Ločeni zakonec državljana države članice, ki je delal v drugi državi članici — Polnoletni otrok, ki študira v državi članici gostiteljici — Pravica do prebivanja tistega od staršev, ki je državljan tretje države — Direktiva 2004/38/ES — Členi od 16 do 18 — Pravica do stalnega prebivanja družinskih članov državljana Unije, ki nimajo državljanstva države članice — Zakonito prebivanje — Prebivanje na podlagi navedenega člena 12“

V zadevi C-529/11,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London (Združeno kraljestvo) z odločbo z dne 2. junija 2011, ki je prispela na Sodišče 17. oktobra 2011, v postopku

Olaitan Ajoke Alarape,

Olukayode Azeez Tijani

proti

Secretary of State for the Home Department,

ob udeležbi

AIRE Centre,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi R. Silva de Lapuerta (poročevalka), predsednica senata, G. Arestis, J.-C. Bonichot, A. Arabadžiev in J. L. da Cruz Vilaça, sodniki,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodna tajnica: L. Hewlett, glavna administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 13. novembra 2012,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za O. A. Alarape in O. A. Tijanija Z. Jafferji, barrister,

— za AIRE Centre A. Weiss, legal director, in A. Berry, barrister,

* Jezik postopka: angleščina.

- za vlado Združenega kraljestva H. Walker, agentka, skupaj s F. Saheed in B. Kennellyjem, barristers,
- za dansko vlado C. Vang, agent,
- za Evropsko komisijo C. Tufvesson in M. Wilderspin, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 15. januarja 2013

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 12 Uredbe Sveta št. 1612/68 (EGS) z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 15), kakor je bila spremenjena z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 (UL posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 46, v nadaljevanju: Uredba št. 1612/68), in členov 16(2), 17(3) in (4), ter 18 Direktive 2004/38.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med O. A. Alarape in njenim sinom O. A. Tijanijem na eni strani ter Secretary of State for the Home Department (v nadaljevanju: Secretary of State) na drugi strani, ker je ta zavrnil njuno prošnjo za pridobitev pravice do stalnega prebivališča v Združenem kraljestvu na podlagi Direktive 2004/38.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba št. 1612/68

- 3 Člen 12 Uredbe št. 1612/68, ki ni med določbami te uredbe, ki so bile razveljavljene na podlagi Direktive 2004/38, določa:

„Otroci državljana države članice, ki je zaposlen ali je bil zaposlen v drugi državi članici, imajo pravico dostopa do sistema splošnega izobraževanja, vajeništva in poklicnega usposabljanja pod enakimi pogoji kot državljani te države, če prebivajo na njenem ozemlju.

Države članice si prizadevajo, da tem otrokom omogočijo čim boljše pogoje izobraževanja, vajeništva in poklicnega usposabljanja.“

Direktiva 2004/38

- 4 Člen 2 Direktive 2004/38 z naslovom „Opredelitve pojmov“ določa:

„Za namene te direktive:

1. ‚Državljan Unije‘ pomeni vsako osebo, ki ima državljanstvo države članice;
2. ‚Družinski član‘ pomeni:
 - (a) zakonca;

[...]

- (c) potomce v ravni črti, ki so mlajši od 21 let ali so vzdrževane osebe, in tiste zakonca ali partnerja, opredeljenega v točki (b);

[...]

- 3. „Država članica gostiteljica“ pomeni državo članico, v katero se državljan Unije preseli z namenom uresničevanja svoje pravice do prostega gibanja in prebivanja.“
- 5 Poglavje III navedene direktive, naslovljeno „Pravica do prebivanja“, vsebuje člene od 6 do 15. Člen 6 se nanaša na „[p]ravic[o] do prebivanja do treh mesecev“.
- 6 Člen 7 Direktive 2004/38, naslovljen „Pravica do prebivanja za več kot tri mesece“, določa:

„1. Vsi državljani Unije imajo pravico prebivati na ozemlju druge države članice v obdobju, daljšem od treh mesecev, če:

- (a) so delavci ali samozaposlene osebe v državi članici gostiteljici ali
- (b) imajo dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med njihovim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici in če imajo celovito zavarovalno kritje za primer bolezni v državi članici gostiteljici ali
- (c)
 - so vpisani v zasebno ali javno ustanovo, ki jo država članica gostiteljica pooblasti ali financira na osnovi svoje zakonodaje ali upravne prakse, prvenstveno z namenom, da študirajo, kar vključuje poklicno usposabljanje, in
 - imajo celovito zavarovalno kritje za primer bolezni v državi članici gostiteljici in zagotovijo ustreznemu nacionalnemu organu, z izjavo ali na kakšen drug enakovreden način, ki ga lahko izberejo, da imajo dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med njihovim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici ali
- (d) so družinski člani, ki spremljajo ali so se pridružili državljanu Unije, ki izpolnjuje pogoje, navedene v točkah (a), (b) ali (c).

2. Pravica do prebivanja, predvidena [določena] v odstavku 1, se razširi na družinske člane, ki niso državljani države članice in ki spremljajo ali so se pridružili državljanu Unije v državi članici gostiteljici, pod pogojem, da takšen državljan Unije izpolnjuje pogoje, navedene v odstavku 1(a), (b) ali (c).

3. Za namene odstavka 1(a) državljan Unije, ki ni več delavec ali samozaposlena oseba, ohrani status delavca ali samozaposlene osebe v naslednjih primerih:

- (a) če je začasno nezmožen za delo zaradi bolezni ali nezgode;
- (b) če je ustrezno prijavljen kot neprostovoljno brezposeln, potem ko je bil zaposlen več kot eno leto in je prijavljen kot iskalec zaposlitve pri ustreznem zavodu za zaposlovanje;

- (c) če je ustrezno prijavljen kot neprostovoljno brezposeln, potem ko se mu je iztekla pogodba o zaposlitvi za določen čas, krajši od enega leta, ali potem, ko je postal neprostovoljno brezposeln v prvih dvanajstih mesecih in se je prijavil kot iskalec zaposlitve pri ustreznem zavodu za zaposlovanje. V tem primeru ohrani status delavca za dobo najmanj šestih mesecev;
- (d) če se vključi v poklicno usposabljanje. Razen v primeru, da je oseba neprostovoljno brezposelna, ohranitev statusa delavca zahteva usposabljanje, povezano s prejšnjo zaposlitvijo.

4. Z odstopanjem od odstavkov 1(d) in 2 zgoraj, imajo pravico do prebivanja kot družinski člani državljana Unije, ki izpolnjuje pogoje iz točke 1(c) zgoraj, samo zakonec, registrirani partner, predviden [določen] v členu 2(2)(b) in vzdrževani otroci. Člen 3(2) se uporablja za njegove/njene vzdrževane prednike v ravni črti in za vzdrževane prednike v ravni črti njenega/njegovega zakonca ali registriranega partnerja.“

- 7 Člen 12 Direktive 2004/38, naslovljen „Ohranitev pravice do prebivanja družinskih članov v primeru smrti ali odhoda državljana Unije“, določa:

„1. Brez poseganja v drugi pododstavek smrt ali odhod državljana Unije iz države članice gostiteljice ne vpliva na pravico do prebivanja njegovih/njenih družinskih članov, ki so državljani države članice.

Pred pridobitvijo pravice do stalnega prebivališča morajo zadevne osebe izpolnjevati pogoje, določene v točkah (a), (b), (c) ali (d) člena 7(1).

2. Brez poseganja v drugi pododstavek smrt državljana Unije nima za posledico izgube pravice do prebivanja njegovih/njenih družinskih članov, ki niso državljani države članice in ki so prebivali v državi članici gostiteljici kot družinski člani najmanj eno leto pred smrtjo državljana Unije.

Pred pridobitvijo pravice do stalnega prebivališča, pravica do prebivanja zadevnih oseb ostane zavezana zahtevi, da te osebe lahko dokažejo, da so delavci ali samozaposlene osebe ali da imajo dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med njihovim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici in da imajo celovito zavarovalno kritje za primer bolezni v državi članici gostiteljici ali da so člani družine, že ustvarjene v državi članici gostiteljici, osebe, ki izpolnjuje te zahteve. ‚Zadostna sredstva‘ so opredeljena v členu 8(4).

Takšni družinski člani ohranijo pravico do prebivanja izključno na osebni podlagi.

3. Odhod državljana Unije iz države članice gostiteljice ali njegova/njena smrt nimata za posledico izgube pravice do prebivanja njegovih/njenih otrok ali roditelja, ki ima dejansko skrbništvo nad otroki, ne glede na državljanstvo, če otroci bivajo v državi članici gostiteljici in so vpisani na izobraževalno ustanovo z namenom, da bi se v njej šolali, vse do zaključka šolanja.“

- 8 Člen 13 Direktive 2004/38, naslovljen „Ohranitev pravice do prebivanja družinskih članov v primeru razveze, razveljavitve zakonske zveze ali prenehanja registriranega partnerstva“, določa:

„1. Brez poseganja v drugi pododstavek razveza, razveljavitve zakonske zveze državljana Unije ali prenehanje njegovega/njenega registriranega partnerstva, navedenega v točki 2(b) člena 2, ne vpliva na pravico do prebivanja njegovih/njenih družinskih članov, ki so državljani države članice.

Pred pridobitvijo pravice do stalnega prebivališča morajo zadevne osebe izpolniti pogoje, določene v točkah (a), (b), (c) ali (d) člena 7(1).

2. Brez poseganja v drugi pododstavek razveza, razveljavitev zakonske zveze državljana Unije ali prenehanje njegovega/njenega registriranega partnerstva, navedenega v točki 2(b) člena 2, nima za posledico izgube pravice do prebivanja družinskih članov državljana Unije, ki niso državljani države članice, kadar:

- (a) sta zakonska zveza ali registrirano partnerstvo, pred začetkom postopkov za razvezo ali razveljavitev ali prenehanje registriranega partnerstva, kot navedenega v točki 2(b) člena 2, trajala najmanj tri leta, od tega eno leto v državi članici gostiteljici ali
- (b) kadar ima zakonec ali partner, ki ni državljan države članice, skrbništvo nad otroki državljana Unije in sicer na osnovi sporazuma med zakoncema ali partnerjema, navedenima v točki 2(b) člena 2 ali na osnovi sodne odločbe ali
- (c) kadar to upravičujejo posebno težke okoliščine, kot na primer dejstvo, da je bila oseba žrtev družinskega nasilja v času, ko sta zakonska zveza ali registrirano partnerstvo še trajala ali
- (d) kadar ima zakonec ali partner, ki ni državljan države članice, na osnovi sporazuma med zakoncema ali partnerjema, navedenima v točki 2(b) člena 2 ali na osnovi sodne odločbe, pravico do stikov z mladoletnim otrokom, pod pogojem da je sodišče razsodilo, da morajo takšni stiki potekati v državi članici gostiteljici in toliko časa, kolikor je to potrebno.

Pred pridobitvijo pravice do stalnega prebivališča ostaja pravica do prebivanja zadevnih oseb zavezana zahtevi, da te osebe lahko dokažejo, da so delavci ali samozaposlene osebe ali da imajo dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med njihovim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici in da imajo celovito zavarovalno kritje za primer bolezni v državi članici gostiteljici ali da so člani družine, že ustvarjene v državi članici gostiteljici, osebe, ki izpolnjuje te zahteve. ‚Zadostna sredstva‘ so opredeljena v členu 8(4).

Takšni družinski člani ohranijo svojo pravico do prebivanja izključno na osebni podlagi.“

- 9 V poglavju IV Direktive 2004/38, naslovljenem „Pravica do stalnega prebivališča“, člen 16 z naslovom „Splošno pravilo za državljane Unije in njihove družinske člane“ določa:

„1. Državljan Unije, ki zakonito prebivajo nepretrgano pet let v državi članici gostiteljici, imajo pravico do stalnega prebivališča v tej državi. Pravica ni zavezana pogojem, predvidenim [določenim] v poglavju III.

2. Odstavek 1 velja tudi za družinske člane, ki niso državljani države članice in ki zakonito prebivajo z državljanom Unije v državi članici gostiteljici nepretrgano pet let.

3. Na nepretrgano prebivanje ne vplivajo začasne odsotnosti do skupaj šest mesecev na leto ali daljše odsotnosti zaradi obveznega služenja vojaškega roka ali ene odsotnosti do največ dvanajst zaporednih mesecev iz pomembnih razlogov, kot so nosečnost in rojstvo otroka, resna bolezen, študij ali poklicno usposabljanje ali napotitev v drugo državo članico ali v tretjo državo.

4. Ko je pravica do stalnega prebivališča enkrat pridobljena, se jo lahko izgubi samo zaradi odsotnosti iz države članice gostiteljice, ki traja več kot dve zaporedni leti.“

- 10 Člen 17 navedene direktive, naslovljen „Izjeme od pravil za osebe, ki prenehajo z delom v državi članici gostiteljici, in za njihove družinske člane“, določa, da ti delavci in njihovi družinski člani pod določenimi pogoji lahko pridobijo pravico do stalnega prebivališča v državi članici gostiteljici pred iztekom nepretrgane dobe petih let prebivanja.

- 11 V istem poglavju IV, člen 18 Direktive 2004/38, naslovljen „Pridobitev pravice do stalnega prebivališča določenih družinskih članov, ki niso državljani države članice“, določa:

„Brez poseganja v člen 17 družinski člani državljana Unije, za katere veljata člena 12(2) in 13(2), ki izpolnjujejo pogoje, navedene v teh členih, pridobijo pravico do stalnega prebivališča, potem ko zakonito prebivajo v državi članici gostiteljici zaporedoma pet let.“

Pravo Združenega kraljestva

- 12 Uredba iz leta 2006 o priseljevanju (Evropski gospodarski prostor) (Immigration (European Economic Area) Regulations 2006, v nadaljevanju: uredba iz leta 2006) je začela veljati 30. aprila 2006 in je namenjena prenosu določb Direktive 2004/38 v pravo Združenega kraljestva.

- 13 Člen 10 uredbe iz leta 2006 določa:

„(1) Za namene te uredbe se za ‚družinskega člana, ki je obdržal pravico do prebivanja‘, s pridržkom iz odstavka 8, šteje oseba, ki izpolnjuje pogoje, navedene v odstavkih 2, 3, 4 ali 5.

[...]

(5) Oseba izpolnjuje pogoje iz tega odstavka, če:

- a) ni več družinski član upravičene osebe zaradi razveze zakonske zveze ali registrirane partnerske skupnosti z navedeno upravičeno osebo;
- b) je na dan razveze prebivala v Združenem kraljestvu v skladu s to uredbo;
- c) izpolnjuje pogoj, naveden v odstavku 6, in
- d) izpolnjuje enega od teh pogojev:
 - i) pred začetkom postopka, ki je privedel do razveze zakonske zveze ali registrirane partnerske skupnosti, je zakonska zveza ali registrirana partnerska skupnost trajala vsaj tri leta in zakonca oziroma registrirana partnerja sta v tem času v Združenem kraljestvu živela vsaj eno leto;
 - ii) ima bivši zakonec ali registrirani partner skrbništvo nad otrokom upravičene osebe;
 - iii) ima bivši zakonec ali registrirani partner upravičene osebe pravico obiskovati otroka upravičene osebe, mlajšega od 18 let in je sodišče odredilo, da se ta pravica izvršuje v Združenem kraljestvu, ali
 - iv) posebno težke okoliščine zahtevajo, da oseba ohrani pravico do prebivanja v Združenem kraljestvu, na primer dejstvo, da je bila oseba ali drug družinski član žrtev družinskega nasilja v času, ko sta zakonska zveza ali registrirano partnerstvo še trajala.

(6) Pogoj iz tega odstavka je, da oseba

- a) ni državljan [Evropskega gospodarskega prostora (EGP)], ampak, če pa je državljan EGP, da je delavec ali samozaposlena oseba ali oseba z zadostnimi sredstvi za preživljanje v skladu s členom 6, ali
- b) družinski član osebe, ki spada pod točko (a).

[...]“

14 Člen 15 uredbe iz leta 2006, naslovljen „Pravica do stalnega prebivališča“, določa:

„(1) Pravico do stalnega prebivališča v Združenem kraljestvu pridobijo:

- a) državljani EGP, ki je v skladu s to uredbo prebival v Združenem kraljestvu neprekinjeno pet let;
- b) družinski član državljan EGP, ki sam ni državljani EGP, vendar je v skladu s to uredbo prebival v Združenem kraljestvu z državljanom EGP neprekinjeno pet let;
- c) delavec ali samozaposlena oseba, ki je prenehala opravljati dejavnost;
- d) družinski član delavca ali samozaposlene osebe, ki je prenehala opravljati dejavnost;
- e) oseba, ki je bila družinski član delavca ali samozaposlene osebe, če je
 - (i) delavec ali samozaposlena oseba umrla;
 - (ii) družinski član prebival z njim neposredno pred njegovo smrtjo; in
 - (iii) je delavec ali samozaposlena oseba prebivala v Združenem kraljestvu neprekinjeno najmanj dve leti neposredno pred svojo smrtjo ali če je bila smrt posledica nesreče pri delu ali poklicne bolezni;
- f) oseba, ki je:
 - (i) v skladu s to uredbo prebivala v Združenem kraljestvu neprekinjeno pet let; in
 - (ii) bila ob koncu tega obdobja družinski član, ki je obdržal pravico do prebivališča;

(2) Ko se na podlagi te uredbe pridobi pravica do stalnega prebivališča, jo je mogoče izgubiti samo tako, da je oseba odsotna z ozemlja Združenega kraljestva v obdobju, ki presega dve zaporedni leti.

[...]“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 15 O. A. Alarape, rojena 9. julija 1970, in njen sin O. A. Tijani, rojen 28. februarja 1988, sta oba nigerijska državljan. Po njuni nastanitvi v Združenem kraljestvu sta julija 2004 in avgusta 2005 pridobila dovoljenje za prebivanje kot zakonci državljan države članice, zaposlenega na ozemlju druge države članice, in kot potomec, mlajši od 21 let oziroma vzdrževani otrok, ti dovoljenji pa sta potekli 17. februarja 2009.
- 16 O. A. Alarape je med svojim bivanjem v Združenem kraljestvu opravljala poklicno dejavnost kot samozaposlena oseba s krajšim delovnim časom z mesečnim dohodkom, ki je znašal približno 1600 GBP. Plačevala je davke in socialne prispevke.
- 17 O. A. Tijani je bil od svojega prihoda v Združeno kraljestvo za polni čas vključen v izobraževalni proces, najprej v srednješolski, nato pa še v visokošolski na London Metropolitan University in nazadnje na London South Bank University. Na dan, ko je bil na Sodišče vložen predlog za sprejetje

predhodne odločbe, je bil uradno sprejet na doktorski študij Univerze v Edinburgu. V času predavanj je načeloma nameraval živeti v Edinburgu (Združeno kraljestvo). Med letoma 2006 in 2008 je bil zaposlen za krajši delovni čas.

- 18 Secretary of State je z odločbo z dne 29. januarja 2010 zavrnil prošnjo pritožnikov iz postopka v glavni stvari za pridobitev pravice do stalnega prebivališča v Združenem kraljestvu na podlagi Direktive 2004/38. O. A. Alarape se je 16. februarja istega leta razvezala.
- 19 First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) je zavrnilo tožbo, ki sta jo pritožnika iz postopka v glavni stvari vložila zoper navedeno odločbo Secretary of State, ker ta po mnenju tega sodišča nista dokazala, da je njun družinski član, ki je državljan Unije, v Združenem kraljestvu v zadevnem obdobju izvrševal pravice, ki izhajajo iz Pogodbe ES, pri čemer dokazi, predloženi v zvezi s tem dokazujejo, da je imela zadevna oseba status delavca le v obdobju med aprilom 2004 in aprilom 2006. To sodišče je zavrnilo tudi trditev pritožnikov iz postopka v glavni stvari, da je, prvič, O. A. Alarape po razvezi obdržala pravico do prebivanja, in drugič, da je bila njuna temeljna pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja kršena s to zavrnilno odločbo.
- 20 V okviru postopka s pritožbo, ki je bila pri predložitvenem sodišču vložena zoper navedeno odločbo First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), sta pritožnika iz postopka v glavni stvari prvič navedla trditev, ki temelji na členu 12 Uredbe št. 1612/68.
- 21 Predložitveno sodišče meni, da je First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) morebiti napačno uporabilo pravo s tem, da v zadevi v postopku v glavni stvari ni preučilo morebitnega vpliva člena 12 Uredbe št. 1612/68. V zvezi s tem trdi, da bi bilo treba tak vpliv preučiti po uradni dolžnosti, tako da dejstvo, da se pritožnika iz postopka v glavni stvari na prvi stopnji nista sklicevala na ta člen, ne vpliva na postopek.
- 22 V teh okoliščinah je Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
 - „1. Ali je za to, da se eden od staršev šteje za ‚osebo, ki ima dejansko skrbništvo‘, in tako izvaja svojo pravico do prebivanja iz pravice do prebivanja otroka, starejšega od 21 let, ki izvršuje pravico do dostopa do izobraževanja na podlagi člena 12 Uredbe št. 1612/68 [...], potrebno,
 - a) da ta od staršev otroka vzdržuje;
 - b) da otrok prebiva v njegovem gospodinjstvu in
 - c) da otrok od njega prejema čustveno podporo?
 2. Če za pridobitev take izvedene pravice do prebivanja ni treba, da ta od staršev izpolnjuje vse tri zgoraj navedene pogoje, ali je dovolj dokazati, da je izpolnjen samo en ali dva pogoja?
 3. V povezavi s (prvim vprašanjem, točka (b)), ali lahko še naprej obstaja pravica do prebivanja polnoletnega otroka študenta v skupnem gospodinjstvu z enim ali obema od staršev, čeprav ta polnoletni otrok študent ne živi doma v času svojega študija (razen med počitnicami in občasno ob koncih tedna)?
 4. V povezavi s (prvim vprašanjem, točka (c)), ali mora biti čustvena podpora, ki jo zagotavlja ta od staršev, določene kakovosti (namreč da sta si z otrokom čustveno ali fizično blizu) ali pa je dovolj, da obstaja običajna čustvena vez med tem od staršev in polnoletnim otrokom?

5. Ali se – kadar ima oseba pravico do prebivanja na podlagi prava Unije, in sicer v skladu s členom 12 Uredbe št. 1612/68 [...], v neprekinjenem obdobju več kot petih let – tako prebivanje upošteva za pridobitev pravice do stalnega prebivališča v skladu s poglavjem IV Direktive 2004/38 [...] o ‚pravici do stalnega prebivališča‘ in za izdajo dovoljenja za prebivanje v skladu s členom 19 te direktive?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prva štiri vprašanja

- 23 Predložitveno sodišče s prvimi štirimi vprašanji, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, kateri so pogoji, ki jih mora izpolnjevati eden od staršev otroka, starejšega od 21 let, ki je imel dostop do izobraževanja na podlagi člena 12 Uredbe št. 1612/68, da bi lahko še naprej imel izvedeno pravico do prebivanja na podlagi tega člena.
- 24 Prvič, poudariti je treba, da nastop polnoletnosti nima neposrednega vpliva na pravice, ki so otroku podeljene s členom 12 Uredbe št. 1612/68, kakor ga je razložilo Sodišče, ker ob upoštevanju njihovega smisla in namena tako pravica do dostopa do izobraževanja, določena v tem členu, kakor tudi pripadajoča pravica otroka do prebivanja, veljata do konca otrokovega šolanja (sodba z dne 23. februarja 2010 v zadevi Teixeira, C-480/08, ZOdl., str. I-1107, točki 78 in 79).
- 25 Ker v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča področje uporabe člena 12 Uredbe št. 1612/68 zajema tudi visokošolski študij, je lahko tako datum, na katerega otrok konča šolanje, tudi po njegovi polnoletnosti (glej zgoraj navedeno sodbo Teixeira, točka 80 in navedena sodna praksa).
- 26 Drugič, glede izvedene pravice do prebivanja enega od staršev je treba opozoriti, da je Sodišče že presodilo, da lahko, kadar imajo otroci na podlagi člena 12 Uredbe št. 1612/68 pravico šolanje nadaljevati v državi članici gostiteljici, medtem ko starši, ki za njih skrbijo, tvegajo, da bodo izgubili svoje pravice do prebivanja, zavrnitev možnosti, da starši ostanejo v državi članici gostiteljici med šolanjem svojih otrok, slednjim odvzame pravico, ki jim jo je priznal zakonodajalec Unije (glej sodbo z dne 23. februarja 2010 v zadevi Ibrahim in Secretary of State for the Home Department, C-310/08, ZOdl., str. I-1065, točka 30).
- 27 Podobno je Sodišče že presodilo, da dejstva, da so se starši zadevnih otrok medtem razvezali, da je samo eden od staršev državljan Unije in da ta ni več delavec migrant v državi članici gostiteljici, na to ne vplivajo (glej sodbo z dne 17. septembra 2002 v zadevi Baumbast in R, C-413/99, Recueil, str. I-7091, točka 63, in zgoraj navedeno sodbo Ibrahim in Secretary of State for the Home Department, točka 29).
- 28 Poleg tega je Sodišče v zvezi z izvedeno pravico do prebivanja enega od staršev, ki je imel skrbništvo nad otrokom, ki je dosegel polnoletnost in izvršuje svojo pravico do šolanja v državi članici gostiteljici, že presodilo, da čeprav se za takega otroka načeloma domneva, da je zmožen imeti lastna sredstva za preživetje, se lahko pravica do prebivanja enega od staršev kljub temu podaljša nad to starost, če ima otrok še naprej potrebo, da je ta od staršev navzoč in skrbi zanj, da bi lahko nadaljeval in končal šolanje. Predložitveno sodišče mora presoditi, ali gre v postopku v glavni stvari dejansko za tak primer (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Teixeira, točka 86).
- 29 Nasprotno, če oseba, ki ima pravico do prebivanja na podlagi člena 12 Uredbe št. 1612/68, nima več potrebe, da je tisti od staršev, ki je imel skrbništvo nad njim, navzoč in skrbi zanj, da bi lahko nadaljeval in končal šolanje v državi članici gostiteljici, izvedena pravica tega od staršev do prebivanja v tej državi preneha z nastopom polnoletnosti navedenega upravičenca (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Teixeira, točka 87).

- 30 Kot je generalni pravobranilec navedel v točkah od 35 do 37 sklepnih predlogov, je vprašanje, ali polnoletni otrok za nadaljevanje in dokončanje šolanja še naprej potrebuje prisotnost in skrb enega od staršev, dejansko vprašanje, ki ga mora razrešiti samo nacionalno sodišče. V zvezi s tem bo lahko to upoštevalo okoliščine in značilnosti postopka v glavni stvari, iz katerih naj bi bila razvidna dejanska potreba, kot so med drugim starost otroka, prebivanje v skupnem gospodinjstvu, potreba po finančni ali čustveni podpori staršev za nadaljevanje in dokončanje šolanja.
- 31 Zato je treba na prva štiri vprašanja odgovoriti, da ima lahko eden od staršev otroka, ki je postal polnoleten in ki je imel dostop do izobraževanja na podlagi člena 12 Uredbe št. 1612/68, še vedno izvedeno pravico do prebivanja na podlagi tega člena, če ta otrok še vedno potrebuje njegovo prisotnost in skrb, da bi lahko nadaljeval in dokončal šolanje, kar mora predložitveno sodišče presoditi ob upoštevanju vseh okoliščin zadeve, ki jo obravnava.

Peto vprašanje

- 32 Predložitveno sodišče v okviru petega vprašanja v bistvu sprašuje, ali je obdobja, v katerih so družinski člani državljana Unije, ki nimajo državljanstva države članice, v državi članici gostiteljici prebivali zgolj na podlagi člena 12 Uredbe št. 1612/68 in ne da bi bili izpolnjeni pogoji za pridobitev pravice do prebivanja na podlagi Direktive 2004/38, mogoče upoštevati za to, da bi ti družinski člani pridobili pravico do stalnega prebivališča v smislu te direktive.
- 33 V zvezi s tem je treba navesti, da se Direktiva 2004/38 nanaša na dve različni situaciji, v katerih lahko družinski člani državljana Unije, ki nimajo državljanstva države članice, pridobijo pravico do stalnega prebivališča v smislu te direktive. Prvič, v skladu s členom 16(2) navedene direktive imajo pravico do stalnega prebivališča iz odstavka 1 tega člena tudi navedeni družinski člani, če so s tem državljanom nepretrgano pet let zakonito prebivali v državi članici gostiteljici. Člen 17 iste direktive pod določenimi pogoji določa izjeme za delavce, ki prenehajo z delom v državi članici gostiteljici, in za njihove družinske člane. Drugič, družinski člani državljana Unije, za katere veljata člena 12(2) in 13(2) Direktive 2004/38, ki izpolnjujejo pogoje, navedene v teh členih, na podlagi njenega člena 18 pridobijo pravico do stalnega prebivališča, potem ko pet let zaporedoma zakonito prebivajo v državi članici gostiteljici.
- 34 Za uporabo člena 16(2) Direktive 2004/38 je treba ugotoviti, da je pridobitev pravice do stalnega prebivališča družinskih članov državljana Unije, ki nimajo državljanstva države članice, vsekakor odvisna od dejstva, da ta državljan sam izpolnjuje pogoje iz člena 16(1) te direktive in da so navedeni člani v zadevnem obdobju prebivali z njim.
- 35 V zvezi s pogoji, ki jih mora izpolnjevati državljan Unije, je treba navesti, da je Sodišče glede člena 16(1) Direktive 2004/38 že presodilo – potem ko je analiziralo cilje ter splošni in posebni okvir, v katerega se umešča ta direktiva – da mora pojem zakonitega prebivanja, ki ga vključuje izraz „ki zakonito prebivajo“ iz te določbe, obsegati prebivanje, ki je v skladu s pogoji, določenimi v tej direktivi, zlasti s pogoji iz njenega člena 7(1) in da zato prebivanja, ki je v skladu s pravom države članice, vendar ne izpolnjuje pogojev iz člena 7(1), ni mogoče šteti za „zakonito“ prebivanje v smislu navedenega člena 16(1) (sodba z dne 21. decembra 2011 v združenih zadevah Ziolkowski in Szeja, C-424/10 in C-425/10, ZOdl., str. I-14035, točki 46 in 47).
- 36 Glede pridobitve pravice do stalnega prebivališča s strani družinskih članov državljana Unije, ki niso državljani države članice, zahteva iz točke 34 te sodbe po prebivanju s tem državljanom v državi članici gostiteljici v zadevnem obdobju pomeni, da imajo ti družinski člani nujno in istočasno pravico do prebivanja na podlagi člena 7(2) Direktive 2004/38 kot družinski člani, ki tega državljana spremljajo ali so se mu pridružili.

- 37 Iz tega sledi, da je za pridobitev pravice do stalnega prebivališča s strani družinskih članov državljana Unije, ki nimajo državljanstva države članice, na podlagi člena 16(2) Direktive 2004/38 mogoče upoštevati le obdobja prebivanja teh članov, ki izpolnjujejo pogoj iz njenega člena 7(2).
- 38 Podobno 18 člen Direktive 2004/38 z napatitvijo na člena 12(2) in 13(2) te direktive omejuje pravico do stalnega prebivališča, na katero se nanaša, saj imajo, prvič, tako pravico do prebivanja le družinski člani državljana Unije, ki nimajo državljanstva države članice in katerih pravica do prebivanja se ohrani v primeru smrti tega državljana, razveze, razveljavitve zakonske zveze ali prenehanja registriranega partnerstva, in drugič, je navedena pravica do prebivanja odvisna od pogoja, da lahko zadevne osebe same pred pridobitvijo pravice do stalnega prebivanja dokažejo, da izpolnjujejo enake pogoje, kot so ti, navedeni v členu 7(1)(a), (b) ali (d), Direktive 2004/38.
- 39 Zato se lahko za pridobitev pravice do stalnega prebivališča v smislu Direktive 2004/38 s strani družinskih članov državljana Unije, ki nimajo državljanstva države članice, upoštevajo le obdobja prebivanja, ki izpolnjujejo pogoje iz te direktive.
- 40 Dejstvo, da je družinski član državljana Unije, ki nima državljanstva države članice, prebival v državi članici le na podlagi člena 12 Uredbe št. 1612/68 tako nikakor ne more vplivati na pridobitev pravice do stalnega prebivališča v smislu Direktive 2004/38.
- 41 Takega sklepa ni mogoče izpodbijati z ugotovitvijo iz sodbe z dne 7. oktobra 2010 v zadevi Lassal (C-162/09, ZOdl., str. I-9217), da je treba obdobja petih let neprekinjenega prebivanja, dopolnjena pred datumom prenosa Direktive 2004/38 v zadevni državi članici, v skladu s pravnimi instrumenti Unije pred tem datumom upoštevati za namen pridobitve pravice do stalnega prebivališča na podlagi člena 16(1) te direktive.
- 42 Namreč, prvič, kot je razvidno iz točk od 33 do 39 te sodbe, je mogoče za to, da bi družinski člani državljana Unije, ki nimajo državljanstva države članice, pridobili pravico do stalnega prebivališča v smislu Direktive 2004/38, upoštevati le obdobja prebivanja, ki izpolnjujejo pogoje iz te direktive.
- 43 Drugič, opozoriti je treba, da v zadevi, v kateri je bila izrečena zgoraj navedena sodba Lassal, status „delavca“ zadevne osebe v smislu prava Unije in zato dejstvo, da je izpolnjeval pogoj iz člena 7(1)(a) Direktive 2004/38, nista bila predmet razprave.
- 44 Gotovo je res, ker je bila večina obdobj prebivanja zadevne osebe v zadevni državi članici dopolnjena pred Direktivo 2004/38, da so bila lahko ta obdobja dopolnjena le „v skladu s pravnimi instrumenti Unije pred“ njo. Vendar je treba tako besedilo zgoraj navedene sodbe Lassal razumeti v okviru vprašanj, ki jih je postavilo predložitveno sodišče, ki se niso nanašala na vsebinske pogoje zakonitega prebivanja v smislu člena 16(1) Direktive 2004/38, ampak na obravnavo obdobj prebivanja, ki izpolnjujejo te pogoje, dopoljenih pred dnem prenosa navedene direktive v tej državi članici.
- 45 Pojem zakonitega prebivanja, ki ga vključuje izraz „ki zakonito prebivajo“ iz člena 16(1) Direktive 2004/38, je bil namreč prvič preučen v zgoraj navedeni sodbi Ziolkowski in Szeja.
- 46 Poleg tega je treba opozoriti, da je, prvič, cilj Direktive 2004/38 preseči sektorski in posamični pristop k pravici do prostega gibanja in prebivanja, da bi se olajšalo uresničevanje te pravice, z enotnim pravnim aktom, ki kodificira in spreminja pravne instrumente Unije, ki so obstajali pred to direktivo, in drugič, da je navedena direktiva določila postopni sistem za pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici, ki v bistvu povzema stopnje in pogoje iz različnih pravnih instrumentov Unije in sodne prakse, ki so obstajali pred to direktivo, ter pripelje do pravice do stalnega prebivališča (glej zgoraj navedeno sodbo Ziolkowski in Szeja, točki 37 in 38).

- 47 Tako je treba izraz „pravni instrumenti Unije pred [Direktivo 2004/38]“, na katere se nanaša točka 40 zgoraj navedene sodbe Lassal, razumeti tako, da se nanaša na instrumente, ki jih je kodificirala, revidirala ter razveljavila ta direktiva in ne na instrumente, kot je člen 12 Uredbe št. 1612/68, na katere ta direktiva ni vplivala.
- 48 Glede na zgoraj navedeno je treba na peto vprašanje odgovoriti, da obdobj, v katerih so družinski člani državljana Unije, ki nimajo državljanstva države članice, v državi članici gostiteljici prebivali zgolj na podlagi člena 12 Uredbe št. 1612/68 in ne da bi bili izpolnjeni pogoji za pridobitev pravice do prebivanja na podlagi Direktive 2004/38, ni mogoče upoštevati za to, da bi ti družinski člani pridobili pravico do stalnega prebivališča v smislu te direktive.

Stroški

- 49 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

- 1. Eden od staršev otroka, ki je postal polnoleten in ki je imel dostop do izobraževanja na podlagi člena 12 Uredbe Sveta št. 1612/68 (EGS) z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti, kakor je bila spremenjena z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004, ima lahko še vedno izvedeno pravico do prebivanja na podlagi tega člena, če ta otrok še vedno potrebuje njegovo prisotnost in skrb, da bi lahko nadaljeval in dokončal šolanje, kar mora presoditi predložitveno sodišče ob upoštevanju vseh okoliščin zadeve, ki jo obravnava.**
- 2. Obdobj, v katerih so družinski člani državljana Unije, ki nimajo državljanstva države članice, v državi članici gostiteljici prebivali zgolj na podlagi člena 12 Uredbe št. 1612/68, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2004/38, in ne da bi bili izpolnjeni pogoji za pridobitev pravice do prebivanja na podlagi te direktive, ni mogoče upoštevati za to, da bi ti družinski člani pridobili pravico do stalnega prebivališča v njenem smislu.**

Podpisi